

Majska sobota

Besedilo: Iztok Tomazin

24 ur, ki zaznamujejo človeka

Navsezgodaj sem z motornim kolesom zdrvel proti Ljubljani namesto v gore, kot bi se spodobilo za sončno, v naravo vabečo soboto po napornem delovnem tednu. Organizatorjem simpozija družinskih zdravnikov in njihovih sodelavcev sem bil že pred časom obljubil predavanje. S strokovno in še kakšno drugo motivacijo mi ni bilo težko, seveda le začasno, odmisлити gorskih prelesti. Srečanja s kolegi in kolegicami iz družinske medicine, pa tudi s strokovnjaki drugih področij, ki prispevajo k širjenju in poglobljanju naših medicinskih obzorij, so vedno prijetna in dragocena, tako v strokovnem kot v drugih smislih.

Prijetno in koristno je izmenjavati strokovne izkušnje, blagodejno je deliti zadovoljstvo, pa tudi stiske ali nezadovoljstvo, česar žal ne manjka v našem vse bolj zbirokratiziranem in odtujenem delovnem okolju v zdravstvu. V veselje mi je bilo

odpredavati zgoščen prikaz svojega doktorata, še posebej, ko sem začutil veliko zanimanja poslušalcev, čeprav je za večino helikopterska nujna medicinska pomoč, še posebej tista v gorah, predvsem eksotika. Ki pa pogosto pride zelo prav, celo rešuje življenja. Navsezadnje je večina Slovencev, vključno z zdravstvenimi delavci, vsaj občasnih planincev, večina družinskih zdravnikov in njihovih sodelavcev pa skrbi za nujno medicinsko pomoč tudi na območjih, ki jih ne dosežejo z reševalnimi vozili. In takrat pridemo gorski reševalci peš ali s helikopterjem ter po najboljših močeh opravimo svoje. Že celo stoletje, če štejemo še enako motivirana počletja naših prednikov. Ogromen je razkorak od prvih, pogosto več dni trajajočih "rešilnih ekspedicij" s primitivno opremo in skoraj nikakršno medicinsko oskrbo do današnjega sožitja vrhunske tehnike v obliki

helikopterjev in druge sodobne opreme ter odlično usposobljenih reševalcev, vključno z zdravniki.

Najprej vzpon na Storžič

Zanimivost naslednjih tem je premagala skušnjava, da bi takoj po svojem predavanju zdrvel nazaj na Gorenjsko. Sredi dopoldneva pa je le zmagal klic gora, predvsem zaradi dejstva, da me je naslednji dan čakalo nedeljsko 24-urno dežurstvo v zdravstvenem domu. Kot že mnogokrat doslej sem pobegnil iz Močvirja v pravljичne kraje. Zajahal sem težkega BMW-ja, ga v domači vasi pod Kriško goro zamenjal za manjšega, razdrapanim gorskim cestam in kolovozom primernejšega "samo" 650-kubičnega bratca, in v oblaku prahu z nahrbtnikom na ramenih zdrvel do

Pogled na domačo vas izpod padala

Foto: Iztok Tomazin

Doma pod Storžičem. Do vznožja severne stene svoje domače gore sem se ravno dobro ogrel, seveda z obveznim postankom in trenutki tihe umaknjenosti v spomine in koščke praznine, ki so jo pustili nekateri nosilci imen, vklesanih v spominsko ploščo na veliki skali, ki se je v sredo gozda bogvekdaj privalila iz storžiške stene. Znanci, prijatelji, gorniški učitelji, soplezalci; nešteto preizkušenj, zahtevnih in predvsem lepih skupnih doživetij ostaja, čeprav so odšli. Pravzaprav so ostali tam, od koder se še živeti v doline vračamo tudi zato, da bomo lahko spet odhajali nazaj. V Himalajo, v Alpe, v domače gore ...

Vzpon v severni steni Storžiča je bil užitek, zabeljen s hitrim globokim dihanjem, popolno koordinacijo telesa in hkratnim intenzivnim doživljanjem okolja. Plezanje ni bilo težko, še posebej ob dejstvu, da sem poznal skoraj vsak stop in oprimek. A zavest, da ne smeš zdrsni ali celo pasti, kljub domačnosti vedno poskrbi za primeren odnos. Grožnja napovedanih neviht se ni uresničila. Gobasto napihnjene kumulusi v bližnji in daljni okolici so ostali dovolj visoko na nebu, pretežno beli in suhi, pa tudi sončne žarke so pogosto spustili do zemlje. Na vrhu Storžiča sem ostal le nekaj intenzivnih, samotnih trenutkov, ko se je spet zdelo, da čas ni merilo količine in intenzivnosti doživetja. Ure in ure ždenja na vrhu, razgledovanja in razmišljanja, kadar imaš čas, se lahko zgostijo v intenzivne trenutke, morda minute, kadar nimaš časa, ko le zajameš poln požirek vsega, vsrkaš in sprejmeš, potem pa se moraš, nerad in z željo ostati, obrniti in sestopiti. Za prihodnost tudi ob takem hitenju ostane veliko neprecenljivega.

Tudi sestopil sem po severni steni, kot že mnogokrat. Hitreje in zanimiveje je kot hoja po markirani poti, plezanje navzdol zahteva še več zbranosti in še boljšo koordinacijo telesa. Skoraj obvezen je bil postanek na Prestolu, najlepšem, z mehкими travami in cvetličnim vrtom okrašenem prostorčku visoko v steni, na izpostavljenem pomolu med prepadi, s čudovitim razgledom na Julijce in osrednje Karavanke na zahodu, na gozdna prostranstva tržiške občine spodaj, na mogočni greben Košute, ki zapira severno obzorje, na še marsikaj. Pogosto tudi nase, kadar je dovolj časa za odklop v miru in tišini. V grapi Kramarjeve smeri je bilo še veliko snega, zato sem si privoščil

vratolomno "smučanje" po zlizanih podplatih pohodnih čevljev. Bilo je v nasprotju z vsem, kar učimo obiskovalce gora, tudi cepina nisem imel, ampak v gorah je še pomembneje od upoštevanja varnostnih pravil, da odlično poznaš svoje zmožnosti in omejitve, da znaš preceniti vse okoliščine in da si popolnoma zbran na tukaj in zdaj ter seveda da v popolnosti obvladaš gibanje. Kontrolirana divja vožnja je bila posledica desetletij smučanja, od mladostnih tekmovanj do kasnejših alpinističnih in ekstremnih smukov, desetletij podobnega početja na snežiščih in v grapah in zato seveda polna užitka. Tudi na Bivaku sredi stene je bil postanek skoraj obvezen, vsaj za bežen stik s še vedno mogočnim razgledom in z množico spominov na ta, za tržiške alpiniste posvečeni kraj. Koliko mladostnih norčij, divjih neviht, čarobnih večerov v samoti ali v dvoje, koliko bežnih ali vseživljenjskih zgodb se je napletlo v tej leseni hišici sredi prepadov!

V tihem, mogočnem gorskem gozdu pod Storžičem sem se ustavil, umiril, zajahal motor. Med vožnjo navzdol sem se spet naučil prijazne

Uživanje nad gozdovi Kriške gore

Foto: Iztok Tomazin

lepote Lomske doline in kar prehitro iz gorskega doma pripeljal v svoj uradni dom. Sredi popoldneva sem se prelevil v kuharja in takoj nato v požeruha, ki je na domači terasi s čudovitim pogledom na Julijce obilno nadomeščal v Storžiču porabljene kalorije, skoraj prepričan, da bo preostanek dneva minil v sproščnem uživanju. In sprva je res kazalo tako. Joga nidra, v približku prevoda jogijski spanec, katerega ena ura naj bi nadomestila, v marsičem pa preseгла več ur običajnega spanca, me je približala večeru. Takrat je s svojega izobraževanja prišla žena in mi takoj, kar ji v takih primerih ni težko, spremenila načrte. Bi šel še enkrat v hrib? Seveda, z njo vsekakor, še posebej ob dejstvu, da bom tokrat s seboj nesel jadrarno padalo. In tako sva odrinila v pobočja Kriške gore, jaz oprtan z velikim nahrbtnikom. Prijetna storžiška utrujenost je nenadoma izginila, hipno prebujena motivacija za turo v dragoceni družbi in nadaljevanje v zraku sta jo odpihnili.

Potem uživanje v gorskem padalstvu

Po šestnajstih letih premora, ko mi je bil edini stik z jadralnim padalstvom reševanje ponesrečenih padalcev in občasno obujanje spominov na izjemna letalska doživetja, sem letos spet začel leteti. Brez tekmovalnih in drugih ambicij, a z velikim navdušenjem po ponovnem uživanju v najlepšem gibanju, po raziskovanju čudno domačega mi medija in moje malenkosti v njem. Seveda predvsem v gorskem okolju. In tako sem pred nekaj meseci postal nekakšen čuden zelo izkušen začetnik, ki je v poldrugem desetletju marsikaj pozabil in mora obnoviti ali pa se naučiti na novo, hkrati pa se še spominja časov, ko je bil državni prvak in državni rekorder v zmajarstvu in jadralnem padalstvu pa prvi Slovenec z zmajem in padalom v Himalaji ter še marsikaj. Iz globin zavestne, načrtovane, dolgotrajne pozabe se počasi prebujajo letalski refleksi, izkušnje in znanje, do nekdanje suverenosti v zraku je še dolga, morda predolga pot. Zato je bil polet z vzletišča v Gozdu, ko sem ravno še ujel zadnje zdihljaje z večerom pojemajočega vzgornika, tudi začetniško vznemirljiv. Kratek, šest intenzivnih minut, a sladek. Nič se ne more primerjati s prostim letenjem.

Sledi težavno reševanje v Grintovcih

Ko sva se vrnila domov, se je sobota dokončno prevesila v večer. Dan je bil lep in intenziven, mozaik marsičesa, kar mi izpolnjuje, osmišlja ali vsaj olepšuje življenje. Potem pa je zazvonil telefon: "Nesreča visoko v Kamniških, hudo poškodovan planinec med Grintovcem in Skuto, Kamničani nimajo svojega zdravnika, tudi nihče drug se ne javi ..." Seveda, dežurstva helikopterske ekipe za gorsko reševanje na Brniku se bodo začela šele čez nekaj dni, do takrat v primeru nesreče iščejo prostega zdravnika letalca po pozivnikih in telefonih. Če se nihče ne oglasi, sem na udaru med prvimi. V trenutku se je vse spremenilo, konec je bilo komaj dobro začetega sproščenega večera v dvoje, stekel sem v terenca, ki je vedno poln medicinske in reševalne opreme, se zapeljal do travnika na robu vasi in bil zadovoljen, da sem bil pripravljen na akcijo, ovešen in oprtan z vso opremo, še pred prihodom vojaškega helikopterja. Tuhtal sem, kaj bomo s helikopterjem sploh lahko naredili, saj se bo kmalu stemnilo. Ko smo leteli proti Kamniku pobirali reševalce, je bilo razlogov za napetost in skrb več

kot dovolj. Mračilo se je in lahko se bo zgodilo, da zaradi teme sploh ne bomo mogli izpeljati helikopterskega reševanja. Alternativa bo celonočno klasično reševanje. Ga bo hudo poškodovani planinec sploh preživel? Tudi lokacija ponesrečenca ni bila čisto jasna. Za zdravnika je teža stanja ponesrečenca seveda med največjimi negotovostmi pri vsakem gorskem reševanju. Zbuja usodna vprašanja: kaj bo potrebno in kaj nujno storiti? Kaj bo sploh možno storiti na kraju samem? Koliko bo potrebno tvegati ... in tako naprej.

Že v polmraku smo na travniku pred Kamnikom pobrali dva domača reševalca. Vesel sem ugotovil, da je eden od njiju Primož, izkušen zdravnik gorski reševalec, sicer kirurg, ki se je "našel" med tem, ko me je helikopter letel iskati v Križe. Kadar gre za hude poškodbe v zahtevnem terenu, je dovolj ali preveč dela tudi za dva zdravnika. Zdravstveni tehniki in drugi medicinsko visoko usposobljeni reševalci, katerih pomoči smo vajeni iz vsakodnevnega dela v nujni medicinski pomoči v urbanih krajih, so med gorskimi reševalci letalci žal zelo redki. Praviloma je zdravnik na intervenciji v gorah edini *medicinec*. Zato in zaradi drugih zahtevnih okoliščin je oskrba bolnikov in poškodovancev v gorah pogosto mnogo zahtevnejša kot v urbanem dolinskem okolju.

V polmraku smo poleteli proti že skoraj črni gmoti Kamniških. Znane silhuete Grintovca, Štruce, Skute in drugih dvatisočakov so pred nami počasi rasle kot ogromen razbrazdan val in se stapljale z brezoblačno gladino ugašajočega neba. Lep, a v obetih bližnje prihodnosti kar malo grozljiv prizor. Kup izzivov je bil pred nami, pri vsakem bi se lahko kaj zalomilo, veriga vseh bo vplivala na uspeh, lahko tudi na preživetje. Ponesrečenca je treba najti, nato priti do njega, ga oskrbeti, dvigniti v lebdeči helikopter, skrbeti zanj med poletom do predaje kolegom v bolnišnici. Poznavanje terena se nam je tudi tokrat obrestovalo, saj smo kljub mraku po nekaj minutah zoprnega obletavanja grebenov in ostenij našli skupino z domnevnim ponesrečenecem. Seveda so bili temno oblečeni, da jih je bilo iz zraka še težje zagledati. Močan veter je onemogočal varen dolet helikopterja, saj je ponesrečenec ležal v zaprtem žlebu. Nad njim stena, pod njim stena. Premalo vzgona, premalo prostora za takojšnji umik helikopterja v primeru težav. Nismo se mogli približati mestu nesreče,

po več poskusih pa je pilot uspel zalebdeti visoko nad dnom žleba, ki se je iztekal v prepad. Z reševalcem Jernejem sva se pripela na jeklenico. Sledil je zoprno dolg spust, zabeljen z nihanjem in vrtenjem. Kar trajal je in trajal, preden sva se lahko oprijela rušja v strmini, se odpela z jeklenice in se pognala navkreber. Sto višinskih metrov strmine s težko opremo na ramenih naju je dodobra upehalo. V poltemi sva prisopihala do skupine Čehov. Njihova negotovost, strah in upanje so bili skoraj otipljivi. Kratek orientacijski pregled v skromni svetlobi čelne svetilke mi ni dal dosti odgovorov. Nobenih vidnih zlomov ali drugih poškodb, komunikacija je bila zaradi njihovega skromnega znanja

Severna stena Storžiča Foto: Iztok Tomazin

angleščine težavna. Splošen vtis in občutek pa sta bila slaba, mladenič je bil zelo prizadet. Medtem se je stemnilo, bili smo v žlebu, več kot dva tisoč metrov visoko. Pilot naju z reševalcem pred dobre četrte ure, ko se je vsaj še kaj videlo, ni uspel spustiti do ponesrečenca, pač pa sto metrov nižje. Kako šele bo v temi pobiral mene in

ponesrečenca z mesta nesreče, sem se spraševal. Klasično reševanje bi trajalo celo noč in vprašanje je, če bi nesrečnik to preživel. V zgoščeni obliki sem to po radijski zvezi povedal pilotu z upanjem, da bomo našli skupno rešitev. Jasno je bilo, da štejejo minute in da nimam nobenega časa karkoli delati s ponesrečencem – razen osnovne priprave za dvig v helikopter. Pilot se je odločil, da bo Primoža z vso ne nujno opremo odložil v Kamniški Bistrici, saj lažji helikopter pomeni lažje manevriranje. Potem se bo vrnil in poskusil zalebdeti nad nami. Kot slabo okrašena, bobneča novoletna jelka z nekaj utripajočimi lučkami se je približeval iz doline. Vznemirjenje je naraščalo. Če ga ne bomo uspeli

se ga bom oprijel in naju zvlekel na krov. V Kamniški Bistrici smo pobrali še Primoža z vso medicinsko opremo in odleteli proti Ljubljani.

Naslednji dan se konča tragično

Ob desetih zvečer, seveda že v nepredirni temi, me je helikopter odložil na kriškem polju. Ko sem doma uredil medicinsko in reševalno opremo ter nato z meditacijo za silo še sebe, se je iztekla zadnja sobota letošnjega maja. Preostanek noči bo kratek. Jutri zgodaj zjutraj bom začel 24-urno dežurstvo v zdravstvenem domu v Trzinu. V nedeljo, ko večina počiva. Po tako intenzivni soboti in napor-nem delovnem tednu pred njo bi tudi jaz potreboval počitek. V nedeljo, ki

staršev postali preveliki, so klicali gorske reševalce, stekla je iskalna akcija. Tržiški gorski reševalci peš, midva z Robijem Kraljem s helikopterjem. Vsi z bremenom skrbi in usodnim, še neodgovorjenim vprašanjem: kaj je z našim Jankom, zakaj se še ni vrnil, zakaj se ne oglašja na telefon?

Prvi ga bom zagledal in po skoku iz lebdečega helikopterja bom prvi pri njem. Ležal bo med kamenjem na dnu strmega snežišča, sredi stene, kjer se bodo še poznale moje včerajšnje sledi smučanja po čevljih. Le lučaj proč od našega Bivaka. Ko bo helikopter še bobnel nad mano, se ga bom klečeč in nizko sklonjen, da me siloviti pišvetra ne bi odpihnil v prepad, dotaknil z upanjem, da se bo zganil. Ko se bo

dvigniti v helikopter, se bo ponesrečencu slabo pisalo. Najbrž kar najslabše. Mojstrsko, najbrž tudi tvegano letenje je končno privedlo do tega, da so naju pobrali z mesta nesreče, seveda s pripadajočim nihanjem, vrtenjem in drugo zoprniško skoraj do konca iztegnjeno jeklenico. Ko sva bingljala v zraku, prepadov pod nama zaradi teme nisem več videl, le rohneči stroj z utripajočimi lučkami je postajal vse večji in zelo težko sem čakal, kdaj

si jo bom poleg "običajnih" dežurnih obremenitev v zdravstvenem domu in na terenu zapomnil predvsem po tem, da se bom moral pozno popoldne, v veliki stiski, negotovosti in skrbi spet vkrcati v reševalni helikopter. Odleteli bomo v severno steno Storžiča, kjer sem plezal dan pred tem. Tam bodo pogrešali mojega dolgoletnega soplezalca in prijatelja Janka Megliča. Ob napovedanem času se ni vrnil, in ko sta po nekaj urah stiska in negotovost

helikopter umaknil, bom v moreči tišini ugotovil, da je tako kot pred nekaj leti Filip in Janez pred nekaj urami odšel tudi Janko. Tretjič v zadnjih nekaj letih, v isti steni, v isti plezalni smeri, bom kljub vsej zdravniški opremi in znanju nemočen ob truplu tržiškega alpinista. Tudi z Jankom ne bova nikoli več skupaj plezala ali si delila česar koli drugega. V skromno uteho mi bo le novica, da je dan prej hudo poškodovan češki planinec preživel. ●